

ADAPTACE NA ŠKOLKU? KAŽDÉ DÍTĚ JI ZVLÁDÁ JINAK

Text: Helena Dvořáková

Evička je více než tři roky. Tento věk přinesl, mimo jiné, i značné změny do jejího života. Nastoupila do mateřské školy, protože se její maminka navrátila po mateřské dovolené zpět do zaměstnání. Evička se tak ocitla v dočista nové situaci. Dosud byla zvyklá na permanentní přítomnost maminky, která plnila její přání a trávila s ní veškerý čas. V září se však ocitla v neznámé budově před skupinkou cizích dětí a před dvěma paními učitelkami, které mají po část dne nahradit známé domácí prostředí. Evička pocítovala obavy z neznámého prostředí, cizích lidí a nových pravidel. Stýskalo se jí po mamince a chtěla se vrátit zpět do bezpečí domova. Plakala, křičela, podléhala panice.

Honzík je stejně starý jako Evička. V září také absolvoval nástup do mateřské školy. Moc se tam těšil, protože se tam již dříve byl s maminkou a s tatínkem podívat a věděl, že je tam spousta pěkných hraček a hodné paní učitelky. Také se těšil na nové kamarády, které tam pozná. Nebál se, protože si byl vědom toho, že jej rodiče vždy vyzvednou a odvedou domů. Byl zavčas seznámen se svou novou rolí, rolí velkého chlapce, který už chodí do školky stejně jako jeho bratr Pavlík, který navštěvuje starší oddělení téže instituce.

S obdobnými typy příběhů se lze setkat v předškolním zařízení začátkem každého školního roku. Mnoho dětí prochází touto nelehkou životní fází s rozličnou mírou úspěšnosti.

Proč je pro některé děti složitější zvyknout si na nové prostředí než pro jiné? Jak nejlépe pomoci dítěti ve zvládnutí nové situace? Co dělat, když dítě adaptaci na mateřskou školu nezvládá?

Zvykání na školku – věc individuální

Zvládání této, do jisté míry zátěžové situace je velice individuální. Odvíjí se od zralosti dítěte, jeho minulých zkušeností, přístupu rodiny, učitelů či učitelů a od mnoha dalších proměnných. Nevhodně zvolený postup řešení dané situace může mít dalekosáhlé následky pro psychickou i sociální stránku dítěte. Nástup potomka do mateřské školy

Proč je pro některé děti složitější zvyknout si na nové prostředí než pro jiné? Jak nejlépe pomoci dítěti ve zvládnutí nové situace?

bývá v mnoha případech podceňovaný ve prospěch nástupu do školy základní. Avšak i vstup do školy mateřské je dosti závažnou změnou v životě malého dítěte, které bylo dosud zvyklé téměř výhradně na mateřskou náruč.

Oproti dobám minulým se v předškolních zařízeních stále častěji realizuje tzv. adaptační režim. Spolu s odborně propracovaným výchovně-vzdělávacím programem nabízí dětem, a potažmo i jejich rodičům, pomoc při zvládnutí nové životní situace.

Pravidla pro adaptaci na MŠ se v jednotlivých zařízeních liší. Jednou z variant je adaptace ve formě postupného prodlužování školní docházky, např. několik prvních dnů pouze dvouhodinový pobyt dítěte, později dopolední docházka a nakonec i celodenní pobyt. Přechod z „polodenní“ do „celodenní“ docházky může být pro některé děti zatěžkávací zkouškou. Je proto důležité dbát na správné načasování a přípravu pro tento přechod. Při podcenění přípravy se může pro dítě stát pobyt ve „školce“ traumatizujícím. Proto může rodič volit i dlouhodobé vyzvedávání po obědě, než usoudí, že je potomek připraven na další krok.

Poměrně důležitou roli zde sehrává i úmluva rodiče s dítětem (konkrétně: dítě ví, kdo z rodičů jej vyzvedne a kdy). Nedodržení úmluvy o vyzvednutí dítěte v určenou dobu může dítě na delší dobu znejistit a zvrátit vykonaný pokrok.

V některých mateřských školách patří do procesu adaptace i pobyt rodičů s dítětem v zařízení. Dítě tak má možnost poznávat nové prostředí a režim za doprovodu „své osoby“. Tato varianta je však využívána jen v prvních dnech, a to pro usnadnění vstupu do MŠ. Dlouhodobě není tato varianta vhodná kvůli problematictějšímu odloučení se dítěte od rodiče.

Když se start nedaří

I přes veškerá nastíněná nápomocná opatření se může u některých dětí stát, že adaptaci na prostředí mateřské školy nezvládají ke spokojenosti všech zúčastněných. Může přetrvávat pláč, křik, vztek, strach, může se objevit počurávání, zvracení a další psychosomatické příznaky, poukazující na nepřizpůsobení se nové situaci.

Příčiny tohoto stavu mohou být různorodé. V době zvýšené porodnosti a poměrně brzkého návratu rodičů do zaměstnání se v předškolních zařízeních ocitají i děti velmi malé – a to již před dovršením třetího roku života. V těchto případech lze pomýšlet na příčiny neúspěchu z důvodu celkové nezralosti dítěte, a to zejména po stránce citové. Ze sdílených zkušeností některých

dlouholetých učitelek mateřských škol vyplynulo, že shledávají rozdíl v uvynutí na školku u čtyřletých dětí oproti dětem mladším, a to ve prospěch dětí starších.

Mezi další možné příčiny neúspěchu je možné řadit psychickou labilitu dítěte, malou sociální „otuzilost“ (k tomuto bodu lze přiřadit přílišné upnutí se na mateřskou osobu bez umožnění dostatečného kontaktu s vrstevníky či jinými dospělými osobami), nevhodné rodinné podmínky, zanedbaný konflikt v mateřské škole, nedůslednost a tak podobně. Narušit vykonaný pokrok může i delší absence v zařízení, zapříčiněná nemocí či dovolenou, případně i nepravidelná docházka dítěte (např. u dětí mladších tří let, které navštěvují zařízení zhruba pětkrát do měsíce).

Jednoznačnou příčinu problémů nelze stanovit plošně, a to z důvodu výjimečnosti každé jednotlivé situace. V konkrétním případě může pomoci konzultace rodičů s učitelem a s odborným poradenským pracovníkem, popřípadě i pozorování problémové situace tímto pracovníkem.

Do školky s úsměvem aneb jak usnadnit dítěti vstup do mateřské školy

Včasná příprava na změnu v životě dítěte by měla být počátečním krokem pro budoucí úspěch. Jmenovitě se jedná o tematické rozhovory s potomkem o očekávané situaci, cvičení samostatnosti a citové otuzilosti, společné přípravné aktivity (např. nákup bačkůrek, ušití „pytle“ na oblečení, návštěva budoucí MŠ) a tak podobně. Projevování důvěry a podpory by mělo probíhat nejen na počátku, nýbrž po celou dobu

průběhu zmiňované situace. Stejně tak je tomu i s poskytnutím pocitu bezpečí a jistoty milujícího zázemí, do kterého se má dítě možnost navrátit.

Opomenout v této souvislosti nelze ani faktor času, jelikož adaptace na novou situaci vyžaduje svou dobu, pro každé dítě odlišně dotovanou.

Výše popsané cílené působení se netýká pouze rodiny. Velmi důležitá je spolupráce a jednota všech zúčastněných: rodinných příslušníků, učitelek či učitelů MŠ, popř. poradenského pracovníka. Při trvajících problémech by rodič neměl mít obavy oslovit psychologa a poradit se o dalším vhodném postupu. U dětí se speciálními potřebami (např. u dětí handicapovaných) mohou pomoci služby odborného asistenta.

Podporu při pobytu ve školce mohou poskytovat „návštěvy“ kamaráda nebo sourozence, zapsaného do jiného oddělení. Jako pomocná „berlíčka“ může posloužit také oblíbená plyšová hračka z domova anebo fotografie rodiče, na kterou může dítě pohlédnout ve chvílích smutku.

„Všechno, co opravdu potřebuji znát, jsem se naučil v mateřské škole“

Výše uvedené krédo Roberta L. Fulghuma ze stejnojmenné knihy dokladuje, že mateřská škola má pro dítě nedocenitelný význam. Doba strávená v mateřské škole může být jednou z nejkrásnějších, zanechávající nezapomenutelné zážitky i dlouhodobá přátelství. Může napomoci správnému vykročení do skutečného světa, tudíž by kompetentní příprava měla být důležitou součástí.